

Zo zelfstandig mogelijk wonen

Visie op de maatschappelijke opvang

Valleiregio, 2021

Zo zelfstandig mogelijk wonen
Visie op de maatschappelijke opvang

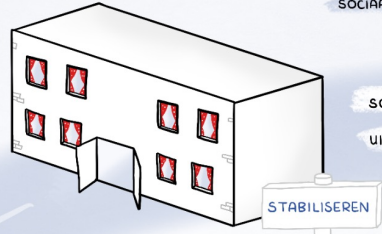
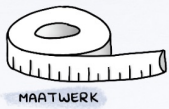
1 PREVENTIE

SOCIAAL NETWERK ONDERSTEUNEN

VOORKOMEN

SOBER, MAAR DOELMATIG
UITSTROOM ZO SNEL MOGELIJK

BREED PALET AAN WOONVORMEN

2 WEL OPVANG, MAAR SNEL ZELFSTANDIG

3

ZELFSTANDIG WONEN MET BEGELEIDING

DOORSTROMEN

Inhoud

Maatschappelijke Opvang (MO) - onze opgave en ambitie	5
Onze doelstelling	5
1. Het voorkomen van dak- of thuisloosheid → preventie	7
1.1. Huidige situatie	7
1.2. Uitdagingen	7
2. Opvang is zo kort mogelijk → Vernieuwen van de opvang	8
2.1 Huidige situatie	8
2.2 Uitdagingen	8
3. Doorstroom naar zo zelfstandig mogelijke woonvormen → Wonen met begeleiding	9
3.1 Huidige situatie	9
3.2 Uitdagingen	9
4. Uitgangspunten beleidskader maatschappelijke opvang	10

Maatschappelijke Opvang (MO) - onze opgave en ambitie

Zowel de inwoners zelf als de gemeenten willen dat alle inwoners van de Valleiregio zo zelfstandig mogelijk wonen. Grip op het leven krijgen én houden is niet altijd eenvoudig. Het leven brengt hindernissen met zich mee. Mensen met (tijdelijk) minder veerkracht, psychische of psychosociale problemen kunnen door deze problemen soms beperkt meedoen in de samenleving. Er kan daardoor sprake zijn van isolement, uitsluiting, overlast en soms (economisch) dakloosheid. Dit zijn situaties waarin professionele steun wel nodig is: soms zijn mensen of gezinnen met een klein beetje steun al geholpen. Soms is levensbrede en langdurige ondersteuning nodig. De MO is een belangrijke schakel in de keten van preventie, opvang en herstel.

Maatschappelijke opvang is een wettelijke taak binnen de Wmo: de gemeente zorgt voor onderdak en begeleiding voor personen die geen thuissituatie meer hebben, al dan niet in verband met risico's voor hun eigen veiligheid als gevolg van huiselijk geweld, en niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving¹. Dit kunnen ook gezinnen zijn.

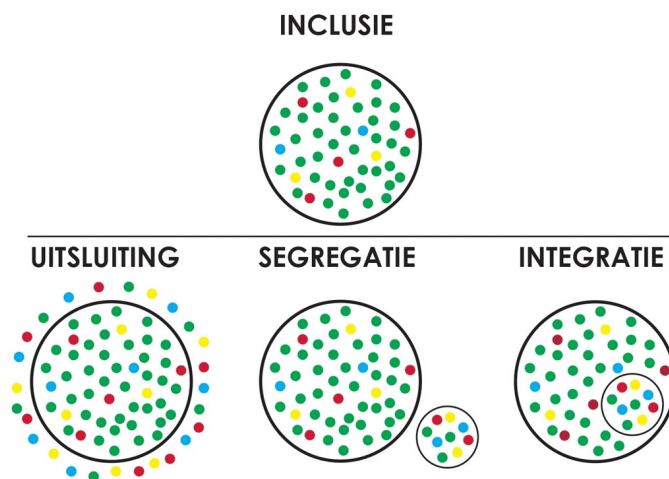
Een plek om te wonen staat aan de basis van alle hulp en ondersteuning.² De inzet van de Maatschappelijke Opvang is in de eerste plaats gericht op (het realiseren van) een dak boven je hoofd, een veilige plek en een inkomen.

Vervolgens komen de basisvoorwaarden van het gewone leven weer in zicht: de financiën zijn op orde, een normale dagstructuur, gezondheidszorg en menselijk contact.

Hulpverlening doet wat nodig is met en voor de client. Dat is geen standaard werkwijze, maar maatwerk: bij elke client kijken we wat hij/zij nodig heeft en wat zijn/haar draagkracht en draaglast is. Het begint met een vertrouwensrelatie van client en hulpverlener; "er gewoon zijn". Vanuit die relatie wordt door middel van kwalitatieve, efficiënte ondersteuning gewerkt naar zelfstandig functioneren. De hulpverlener is beschikbaar en betrouwbaar en 'spreekt de taal' van de client. Vanuit het zorgdomein bundelen we expertise en zoeken we actief de samenwerking met werk, inkomen, veiligheid, welzijn en wonen.

Voor een inclusieve samenleving, 'sociale inclusie voor iedereen' is het nodig de beeldvorming van burgers over daklozen te veranderen. Men heeft vaak het beeld dat elke dakloze middelen gebruikt en voor overlast en onrust zorgt. Echter betreft het allerlei soorten mensen, ook psychisch gezonde en werkende mensen die door zijn of haar financiële situatie op straat zijn komen te staan. Meer begrip vanuit de maatschappij zorgt voor meer begrip, geduld en bereidheid om iets te betekenen voor elkaar.

"Niemand is onkwetsbaar"
werkconferentie MO
8 febr. '21

[Presentatie E. Dannenberg, 8 febr. '21](#)

¹ Wet maatschappelijke ondersteuning 2015

² 'Advies Herstel begint met een huis. Dakloosheid voorkomen en verminderen', Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, 20 april 2020

Onze doelstelling

Ons hoofddoel is dat iedereen, ook mensen met psychiatrische of psychosociale problemen die in een kwetsbare positie verkeren, zo zelfstandig mogelijk woont: in hun eigen huis met ambulante hulpverleners. Dat maakt meedoen in de samenleving beter mogelijk. In de Valleiregio willen we dak- en thuisloosheid zoveel mogelijk voorkomen en ervoor zorgen dat niemand op straat hoeft te slapen. Alleen als er echt geen andere mogelijkheid is, verblijven mensen in de maatschappelijke opvang. Het meest ideale is dat ze nooit langer dan drie maanden in de maatschappelijke opvang blijven.

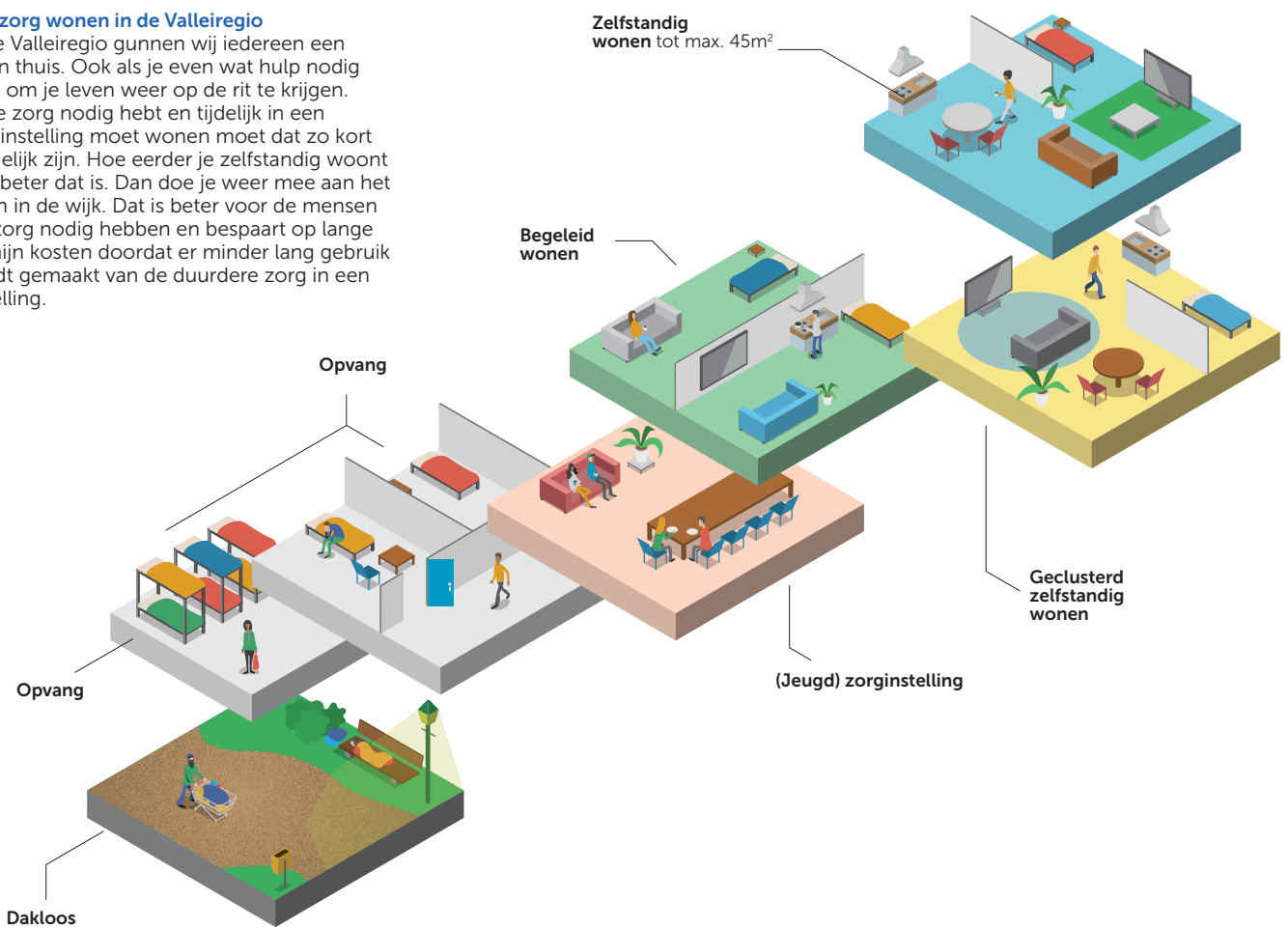
Alle dak- en thuisloze mensen kunnen doorstromen naar een zo zelfstandig mogelijke passende woonplek met waar nodig begeleiding op maat. In lijn met de landelijke aanpak van dak- en thuisloosheid³ richten we onze aanpak daarbij op drie subdoelen:

1. **Het voorkomen van dak- of thuisloosheid** → preventie
2. **Opvang is zo kort mogelijk** → Vernieuwen van de opvang
3. **Doorstromen naar zo zelfstandig mogelijke woonvormen** → Wonen met begeleiding

De Woonladder van Ede

Met zorg wonen in de Valleiregio

In de Valleiregio gunnen wij iedereen een eigen thuis. Ook als je even wat hulp nodig hebt om je leven weer op de rit te krijgen. Als je zorg nodig hebt en tijdelijk in een zorginstelling moet wonen moet dat zo kort mogelijk zijn. Hoe eerder je zelfstandig woont hoe beter dat is. Dan doe je weer mee aan het leven in de wijk. Dat is beter voor de mensen die zorg nodig hebben en bespaart op lange termijn kosten doordat er minder lang gebruik wordt gemaakt van de duurdere zorg in een instelling.

³ "Een (t)huis, een toekomst", De aanpak van dak- en thuisloosheid, VWS, 3 juni 2020

1. Het voorkomen van dak- of thuisloosheid → preventie

In de Valleiregio leggen we de focus op het voorkomen van dakloosheid. Sociale (wijk) teams hebben een belangrijke rol in het tijdig signaleren en het betrekken van andere domeinen (inkomen, schuldhulpverlening, Wmo, publiekszaken, wonen). In het advies 'Herstel begint met een huis' schetst de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving vier routes naar dakloosheid:

- verlies van huisvesting na een ingrijpende gebeurtenis, zoals een relatiebreuk of baanverlies
- geen onderdak na het verlaten van een instelling
- huisuitzetting
- remigratie

1.1. Huidige situatie

Participatiewet

Dakloosheid voorkomen we door maatwerk te bieden binnen o.a. de Participatiewet. Zo kunnen jongeren onder de 21 die bijvoorbeeld begeleid wonen en recht hebben op een uitkering, bovenop de jongerennorm aanvullende bijzondere bijstand krijgen voor levensonderhoud. Er is een tijdelijke uitzondering op de kostendelersnorm mogelijk bij dak- en thuisloosheid. Ook kunnen dak- en thuisloze mensen een tijdelijk briefadres bij de gemeente krijgen. Hiermee krijgen de 'echte' daklozen, die vaak nergens staan ingeschreven, een inschrijfadres waarmee ze een zorgverzekering af kunnen sluiten, uitkering aan kunnen vragen, identiteitsbewijs kunnen vernieuwen enzovoort. En de thuislozen, die nog wel een dak boven hun hoofd hebben, maar zich vaak niet op deze tijdelijke adressen mogen inschrijven i.v.m. schuldeisers en/of problemen met de uitkering/toeslagen van de hoofdbewoner, krijgen zo wat lucht om zaken op orde te brengen. Een bijkomend effect is dat mensen door een briefadres weer in beeld komen bij de gemeente en waar nodig, kan extra ondersteuning geboden worden.

Huisuitzettingen voorkomen

We maken afspraken met woningcorporaties over huisuitzettingen: er is een zogenoemd 'tweedekansbeleid'. Om toekomstige huurachterstanden te voorkomen wordt bijvoorbeeld bewindvoering ingezet.

Daarnaast weten de schuldhulpverleners en inkomensconsulenten van de gemeente en woon-/incassoconsulenten van de woningcorporaties elkaar goed te vinden, waardoor er vroegtijdig regelingen te treffen zijn en huisuitzettingen voorkomen worden. De uitdaging is om ook in de particuliere sector afspraken te maken met verhuurders om huurachterstanden tijdig te signaleren en huisuitzettingen te voorkomen.

Bemoeizorg

In de Valleiregio bieden we bemoeizorg aan mensen die nog eigen woonruimte hebben, maar deze dreigen te verliezen, waar er sprake is van overlast, problemen op meerdere leefgebieden en/of mensen die zorg mijden. Daarnaast bieden we bemoeizorg, specifiek gericht op (dreigend) dak- en thuisloze mensen vanaf 18 jaar. Deze laagdrempelige ondersteuning begeleidt dak- en thuislozen richting zorg en daar waar nodig ondersteunen zij in praktische zaken.

1.2. Uitdagingen

Onze uitdagingen voor de toekomst zitten in het verbeteren van:

- Domein overstijgend samenwerken: binnen én buiten het sociaal Domein (zoals wonen, burgerzaken en signaleerders zoals particuliere verhuurders en zorgverzekeraar)
- Vroegsignalering van schulden en dreigend dakloosheid door het beter positioneren van de sociale (wijk)teams (weten wat achter de voordeur speelt)
- Huisuitzettingen voorkomen
- Snellere toegang tot GGZ hulpverlening en verslavingszorg
- Zorgen voor onderdak na het verlaten van een instelling

"Je kunt niemand redden, iemand moet zichzelf redden"
Ervaringsdeskundige

"Zorgen voor brede basisvoorzieningen i.p.v. individuele indicaties"
Werkconferentie
MO 8 febr. '21

2. Opvang is zo kort mogelijk → Vernieuwen van de opvang

2.1 Huidige situatie

We zetten in op regie bij de gemeente, het realiseren van korte individuele hersteltrajecten en snelle doorstroom. Rust en veiligheid in de maatschappelijke opvang leidt tot sneller herstel. Stabiliseren en vertrouwen is een voorwaarde voor herstel en dus doorstroom. Maatschappelijk opvang is zo kort mogelijk. De toegang tot de maatschappelijke opvang ligt sinds april 2019 actief bij de gemeente, zodat hier (aan de voorkant) meer regie op gevoerd wordt. Voorheen lag deze taak bij de aanbieders. De wachtlijsten zijn aangepakt en aanzienlijk verkort.

Om beter tot herstel en stabiliteit te komen vernieuwen we de huidige opvanglocatie op het kazerneterrein in Ede. Zodat iedereen een eigen kleine studio heeft met een eigen voordeur en eigen sanitair. De groepsdynamiek met alle negatieve gevolgen verdwijnt. Het streven is om de huidige doorstroomtijd van gemiddeld 7 maanden terug te brengen naar

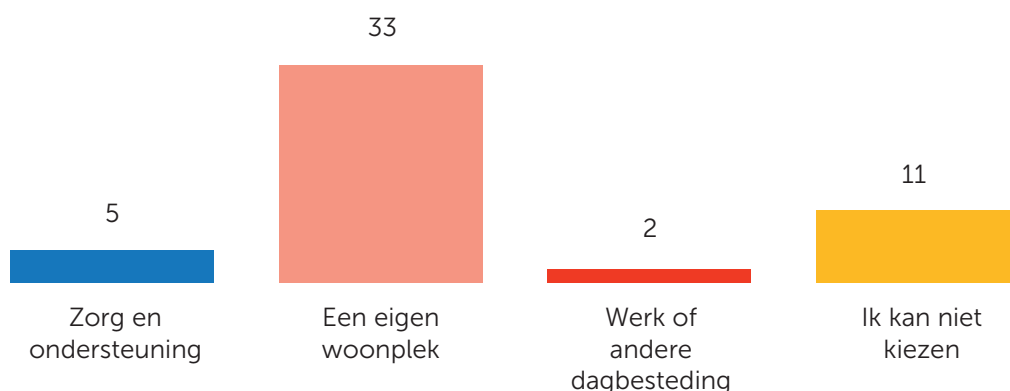
maximaal 3 maanden. Dit is in lijn met de landelijke aanpak van dak- en thuisloosheid. Het realiseren hiervan lukt echter alleen als er voldoende kleine en betaalbare woningen beschikbaar zijn en we het aanbod van zelfstandige woonvormen met begeleiding uitbreiden. (zie verderop subdoel 3, Wonen met begeleiding).

2.2 Uitdagingen

Onze uitdagingen voor de komende tijd zijn:

- Het renoveren en moderniseren van de opvangvoorziening op het Kazerneterrein in Ede
- Doorontwikkeling en uitbreiding van Housing first⁴
- Meer flexibiliteit in het op- en afschalen van zorg
- Sterkere samenwerking tussen gespecialiseerde ondersteuning en voorliggend veld.

Wat is het belangrijkste om als eerste aan te pakken?

Werkconferentie MO, 8 febr. '21

⁴ Housing First is een vorm van wonen met ambulante, intensieve begeleiding voor daklozen, die – in tegenstelling tot de reguliere hulpverlening – begint met het ter beschikking stellen van een eigen woning.

3. Doorstroom naar zo zelfstandig mogelijke woonvormen → Wonen met begeleiding

3.1 Huidige situatie

Krapte op de woningmarkt beperkt doorstroom

Zoals hiervoor genoemd begint het herstel met een woning. De krapte op de woningmarkt zorgt ervoor dat het vinden van passende woonruimte de uit- en doorstroom steeds vaker beperkt. Mensen blijven daardoor langer in de opvang dan noodzakelijk.

Dat heeft twee negatieve effecten:

- 1) Hun herstel loopt vertraging op.
- 2) Ze houden onbedoeld een plek in de opvang bezet waar iemand anders veel meer aan zou hebben.

De gemeenten in de Valleiregio spannen zich in om meer kleine en betaalbare woningen te realiseren. We zetten in op extra woningen en vernieuwende woonvormen. Zo kan iemand die weer zelfstandig kan wonen, ook daadwerkelijk terecht in een passende woonplek. Mede door de Rijksoverheid beschikbaar gestelde middelen realiseren we zelfstandig wonen met begeleiding. In Ede bouwen we studio's, waarvan het merendeel voor mensen die uitstromen uit de opvang of beschermd wonen. Van de toegekende middelen wordt ook de begeleiding aan deze mensen gefinancierd. Deze initiatieven, evenals de kleinschalige vernieuwende woonvormen, worden gerealiseerd in de particuliere markt. Hierdoor zijn er veel meer beschikbare woningen. Zo loopt de druk op de sociale huursector niet nog verder op en wordt verdringing voorkomen. We stimuleren kleine initiatieven en bij grootschaliger projecten zetten we in op aanvullend sociaal beheer door een zorgaanbieder.

Burgerparticipatie

Burgerparticipatie staat hoog in het vaandel. Wanneer er plannen zijn voor nieuwe woon/zorg initiatieven, gaat de gemeente samen met de zorgaanbieder in gesprek met de buurt. Zo krijgt de buurt de kans om mee te denken met de plannen. Tevens worden er afspraken

gemaakt om bijvoorbeeld overlast tot een minimum te beperken. De gesprekken met de buurt zijn tevens een uitstekende mogelijkheid om het beeld dan men van daklozen heeft te veranderen.

Woonvormen voor mensen met onaangepast gedrag

Er is een groep die niet (goed) in staat is in de wijk te wonen. Voor deze groep onderzoeken we mogelijkheden en ontwikkelen we passende woonvormen.

3.2 Uitdagingen

Onze uitdagingen voor de toekomst zitten in:

- Het uitbreiden van kleine en betaalbare woningen
- Het uitbreiden van woonvormen voor begeleid wonen
- De beeldvorming van burgers over daklozen veranderen door het betrekken van bewoners, het geven van informatie en burgerparticipatie

4. Uitgangspunten beleidskader maatschappelijke opvang

We werken vanuit de bedoeling. De uitgangspunten zijn richtlijnen voor hoe we de MO zo goed mogelijk uitvoeren en zijn geen doel op zich. Onderstaande uitgangspunten worden in de praktijk al toegepast. De visie op de MO en bijbehorende uitgangspunten zijn een eindresultaat en clusteren het reeds bestaande beleid en uitvoering in een visiedocument.

- 1) Niemand slaapt tegen zijn wil op straat; We ontwikkelen woonvormen en opvangmogelijkheden voor 'buitenslapers' zoals mensen die geschorst zijn bij de opvang en daklozen die op de wachtlijst staan voor de opvang. De mensen die niet afkomstig zijn uit de Valleiregio en hier ook geen zicht hebben op een succesvol traject, keren terug naar de regio van herkomst, zo nodig met begeleiding. We werken conform het Convenant Landelijke Toegankelijkheid Maatschappelijke Opvang.
- 2) Voorkomen dat men dakloos raakt; We zetten in op preventie. Bemoeizorg wordt ingezet bij mensen die dreigend dakloos zijn. Bij mensen die nog tijdelijk binnen hun eigen netwerk kunnen verblijven, de thuislozen, wordt ondersteuning geboden om het netwerk te ondersteunen en gezamenlijk naar een structurele oplossing toe te werken. Hiermee voorkomen we dat deze mensen een beroep doen op opvang.
- 3) Opvang is sober maar doelmatig; De maatschappelijke opvang is enkel bedoeld om iemand tijdelijk een dak boven het hoofd, rust en stabiliteit te bieden. Iemand moet eerst veiligheid moeten ervaren voordat men kan ontwikkelen en herstellen. Opvang is doelgericht: zo kort als mogelijk en zo lang als nodig. Begeleiding is flexibel en maatwerk dat snel kan worden op- en afgeschaald. De client verhuist zo

Wat is nodig voor Sociale inclusie?, Werkconferentie MO, 8 febr. '21.

- snel mogelijk naar de juiste vorm van zo zelfstandig mogelijk wonen, al dan niet met zorg en/of begeleiding.
- 4) Uitstroom binnen drie maanden; We zetten in op een breed pallet aan opvang en begeleide woonvormen om doorstroom en uitstroom uit MO te bevorderen. Daar waar mogelijk streven we naar verhuizing naar regulier wonen (al dan niet met begeleiding). Indien dat (nog) niet mogelijk is, kan de client verhuizen naar bijvoorbeeld Beschermd Wonen of behandeling in een klinische setting. Van een alleenstaande wordt verwacht dat hij/zij ook onzelfstandige woonruimte (een kamer) accepteert. Dit is in lijn met de huisvestingsverordening. Van de aanbieder wordt verwacht dat hij de client motiveert en helpt bij het zoeken naar (on) zelfstandige woonruimte. Alleen wanneer aangetoond kan worden dat intensief gezocht is naar verhuismogelijkheden, maar het niet gelukt is deze te vinden, kan het traject eenmalig met drie maanden worden verlengd.
  - 5) Lokaal wat kan, regionaal wat moet; Binnen de maatschappelijke opvang worden drie groepen onderscheiden:
    - De alleenstaanden met verslaving en/of ernstige psychiatrie. Zij worden opgevangen in het Sociaal Pension, Nieuwe Kazernelaan 4 te Ede.
    - De alleenstaanden zonder verslaving en/of ernstige psychiatrie waaronder economisch daklozen. Zij worden zoveel als mogelijk opgevangen in de gemeente van herkomst.
    - Gezinnen. Zij worden zoveel als mogelijk opgevangen in de gemeente van herkomst.
 De opvang voor mensen met verslaving en/of ernstige psychiatrie is gericht voor de Valleiregio omdat hiervoor specialisme en schaalgrootte nodig is. De bekostiging van de opvangplekken gebeurt vanuit de centrumgemeentelijke middelen, ook als de opvangplekken niet in de gemeente Ede zijn/worden gerealiseerd. Opvang is immers een centrumgemeentelijke verantwoordelijkheid. Daarnaast zet iedere gemeente in op het voorkomen van dakloosheid.
  - 6) Lokale regie; Elke gemeente is verantwoordelijk voor zijn eigen inwoners. Dit betekent dat de gemeente van herkomst de regie heeft en ook behoudt wanneer iemand tijdelijk wordt opgevangen in een opvanglocatie van de centrumgemeente. Mensen verhuizen vanuit de opvang terug naar de gemeente van herkomst.

- 7) Actief werken aan herstel van het gewone leven;
Werken geeft structuur en zingeving. Van iedereen in de opvang wordt verwacht dat zij actief werken aan hun eigen herstel. Hierover worden afspraken gemaakt in het persoonlijke Plan van Aanpak: een perspectiefplan op maat afgestemd op alle levensgebieden (o.a. dagbesteding en werk). Er is hierbij (indien aan de orde) adequate schuldhulpverlening en continuïteit in de (ambulante) begeleiding na goede terugkeer en landing in de wijk georganiseerd. We streven naar het hoogst haalbare. Dit kan variëren van dagopvang/zeer basale dagbesteding en vrijwilligerswerk tot betaald werk.
- 8) Niemand wordt aan zijn lot overgelaten. 'Niemand slaapt tegen zijn wil op straat' betekent helaas niet dat er daadwerkelijk niemand op straat slaapt. Sommige mensen kiezen ervoor om buiten de nacht door te brengen. Anderen hebben in de opvang zulk onacceptabel gedrag vertoond dat ze tijdelijk geschorst zijn en de opvang niet in mogen. 'Ontmoeten en Verbinden'⁵ is bedoeld om deze groep in beeld te hebben/houden en hen te bewegen richting hulpverlening. 'Ontmoeten en Verbinden' laat de client weer los zodra zij andere hulp hebben, bijvoorbeeld een plek in de opvang.
- 9) Al lerende in samenwerking doorontwikkelen
Ons beleid en de bijbehorende plannen zijn niet in beton gegoten. Wij zijn met elkaar voortdurend in ontwikkeling. We leren van nieuwe situaties, reflecteren op ons handelen en blijven verbeteren. We werken continu aan goede kwaliteit van passende hulp en ondersteuning voor onze inwoners door onder andere samen te werken, en een beroep te doen op deskundigheid van partners en ervaringsdeskundigen. We vinden het belangrijk om flexibel te zijn en durven buiten gebaande paden te gaan.

*"Generalist (lokaal) en specialist
(evt. regionaal) werken samen in een lerende
organisatie"*

Werkconferentie MO 8 febr. '21

---

⁵ Een vorm van bemoeizorg, specifiek gericht op (dreigend) dak- en thuisloze mensen

